

Здоровець Т. Г.

Ніжинський державний університет ім. Миколи Гоголя,

м. Ніжин

ВИВЧЕННЯ НАРАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ

Професійна компетентність психолога є складним психологічним утворенням, яке забезпечує успішність його професійної діяльності й включає в себе систему діяльнісно-рольових (знання, уміння і навички) та особистісних (професійно важливих якостей) характеристик, важливе місце серед яких займає наративна компетентність.

Наративна компетентність передбачає сформованість в особистості наративу як структурної рамки та наявність «набору» базових наративів, що мають соціокультурну природу, вмінь розгортати наративні структури у зв'язну розповідь або історію.

Мовна форма ставлення до світу виражається у висловлюваннях та їх переплетіннях – текстах. Відповідно свідомість людини, що розкриває сенси через тексти, виступає мовним началом. Людина лінгвізує світ та безперервно трансформує його за допомогою власної мови. Проживаючи життя, вона конструює його історію. Її зміст залежить від багатьох умов та чинників, що склались ще до народження, сформувались в дитинстві чи зрілому віці.

Згідно з Ф. Джеймсом, усвідомлення досвіду є можливим завдяки оповідній функції, тобто, світ є доступним людині, лише як історія про неї. Будучи невід'ємною частиною людської реальності наратив володіє низьким порогом чуттєвості щодо різноманітних особистісних змін. Структурувальна функція наративу уможлиблює впорядкування внутрішньої реальності залежно від змін в усвідомленні й осмисленні досвіду. Ефективність посередницької функції наративу між культурою й особистістю визначається його подвійною природою: наративи є водночас картами світу й особистості,

що дозволяє конструювати себе за допомогою історії як частини нашого світу. Осмислення життя відбувається через оповідь – як через загальнокультурні та національно-родові наративи, що конструюються на підставі інтеріоризованих культурних взірців. Особистість розглядається оповідачем історії, а отже, у фокусі її уваги є проблеми «Я».

Н.В. Чепелева пропонує психологічний підхід до вивчення тексту як моделі взаємодії автора та реципієнта, що передбачає розкриття текстових рамок, вихід у позатекстову реальність: діяльність, у яку він включений, ситуацію, на яку він орієнтований, представленість автора у тексті, роль реципієнта, на якого розрахований текст.

Прийняття ідеї наративного модусу існування індивідуального досвіду герменевтично орієнтованою практичною психологією дає можливість психологу практику, який спирається на її основні положення, максимально повно реалізувати завдання інституту психологічної допомоги, однією з основних цілей якого є зміна системи значень і особистісних смислів, що представлені в індивідуальному досвіді клієнта (Н.Ф. Каліна) та відновлення авторської свободи у проектуванні та реалізації стратегії життя (О.Ф. Бондаренко).

Професійна діяльність психолога-практика висуває особливі вимоги до особистості фахівця, покликаною надавати психологічну допомогу людині у ситуації «неможливості жити» (Ф.Ю. Василюк). Особистість практичного психолога виступає еталоном психологічного здоров'я та комфорту та є за словами Р. Мея, основним інструментом, знаряддям праці. Таким чином серйозним завданням системи професійної підготовки практичних психологів має бути сприяння їх особистісному розвитку, культивуванні потреби у постійному самовдосконаленні, яке є неможливим без самопізнання. Націленість психологічної допомоги на роботу з запитами клієнтів, що будуються на наративі, як історії життя людини, яка звернулася за допомогою робить надзвичайно важливим вивчення наративної компетентності, що реалізується в процесах розуміння та самопізнання,

осмислення та переосмислення активним суб'єктом інформації про навколишній світ і себе в ньому.

Наративна компетентність є складовою професійної компетентності практичного психолога і засобом усвідомлення ним власного досвіду та власної особистості, що виражається у вмінні побачити за історією особистості, у ході надання психологічної допомоги, її індивідуальний наратив.

Несуперечлива Я-концепція, рефлексивність, діалогічна спрямованість у спілкуванні, керування почуттями й емоціями інших (складова емоційного інтелекту), чутливість - раціональність (складова комунікативної компетентності) є комплементарними до особистості практичного психолога якостями, наявність яких обумовить забезпечення особистісного зростання клієнта в процесі індивідуальної і групової роботи.

Література:

1. Брокмейер Й., Харе Р. Нарратив: проблемы и обещания одной альтернативной парадигмы // Вопросы философии. – 2000. - №3. – С. 29 – 42.
2. Наративні психотехнології / Чепелева Н.В., Смульсон М.Л., Шиловська О.М., Гуцол Ф.Ю.; за аг. ред. Чепелевої Н.В. – К.: Главник, 2007. – С. 144.
3. Проблеми психологічної герменевтики. Монографія / За ред.. Н.В. Чепелевої. – К.: Міленіум, 2004. – 276 с.